

Аутор: Владимир Живановић (1985), 4. разред Филолошке гимназије, Београд

Забавно-едукативна емисија за децу „Коцка, коцка, коцкица“

Апстракт: Серија „Коцка, коцка, коцкица“ једна је од најпопуларнијих дечјих едукативних емисија на простору бивше Југославије. Пуно фактора је утицало на успех који је доживео овај документарно-играни ТВ серијал.

Шарени мозаик знања

Забавно-едукативна емисија за децу „Коцка, коцка, коцкица“¹ први пут је емитована на првом каналу Радио телевизије Београд² 27. новембра 1974. године. Епизода се звала „Шта знаш да урадиш сам?“, рађена је црно-белом техником и трајала је 29 минута. Назив емисије је смишљен тако да одговара њеној концепцији. Прве епизоде „Коцкице“ биле су колажног карактера и њихов садржај је представљао „коцкице у мозаику знања“.³ „Коцкицу“ су створили Љубиша Богићевић, уредник Школског програма Радио телевизије Београд и Љубиша Ђокић, драматург и професор на Академији за позоришну уметност, који је био редитељ и сценариста.

Водитељ „Коцкице“, током целог периода снимања, био је глумац Бранислав Милићевић,⁴ касније познат као Бранко Коцкица. Он је рођен у Земуну 1946. године, завршио је Академију за позоришну уметност и у време када је „Коцкица“ започета био је ангажован у београдском позоришту Атеље 212, а за собом је већ имао и неколико улога у филмовима.⁵ РТБ није одржавала аудиције за водитеља. Бранка Милићевића је на пробу позвао Љубиша Богићевић, на препоруку секретарице режије Ксеније Гаврик. Бранко је о својој „аудицији“ рекао: „Пошто сам био претходно у Америци, где је Цаца⁶ радила „Хамлета“, тамо је било аудиције, сто људи смо ми видели да то направимо, и они су се сви трудили, причали свашта о себи. Ја сам, поучен тиме, рекао да знам да свирам, певам, жонглирам... онда сам узео три пепељаре и жонглирао сам са пепељарама које су ту биле на столу. Умем да стојим на глави, пливам, роним, јашем, супер за децу, ово-оно... и ваљда сам био шармантан, и то се допало Љубиши и он ме узео за серију“.⁷

Првих пет пилот епизода рађене су крајем 1974. године и емитоване су у периоду од 27. новембра до 25. децембра. Термин приказивања је тада био суботом у 10 сати пре подне. Тематика тих епизода одређивана је оквирно. Епизоде су се састојале од разговора са децом у вртићу, на тему која је имала само задате оквире, а ток епизоде је зависио од дечијих питања и одговора. Три

¹ У даљем тексту: „Коцкица“.

² У даљем тексту: РТБ.

³ Живановић, Владимир, Интервју са Браниславом Милићевићем, вођен 28. септембра 2004. (даље: Живановић, Интервју са Бранком Коцкицом).

⁴ У даљем тексту: Бранко Милићевић

⁵ Селимбеговић, Мина, „Као да смо некад били више људи“ (Интервју са Браниславом Милићевићем), *ТВ Новости*, бр. 889, 8. јануар 1982, 10-11.

⁶ Бранкова супруга, Слободанка Алексић.

⁷ Живановић, Интервју са Бранком Коцкицом.

од пет епизода нису имале ни посебне називе већ само „Коцкица III“, „Коцкица IV“ и „Коцкица V“.

Цела емисија је у почетку била замишљена као документарна серија, која ће се састојати од разговора са децом.⁸ Бранко би задао питање деци, а она би давала одговоре. Епизоде су пратили исечци из документарних снимака или анимације, а за накнадно снимани материјал на терен су ишли само редитељ и сниматељ.⁹ Епизоде нису имале графички једнообразну најаву, док је као уводна музика ишао инструментал „Облади-облада“ од енглеског рок бенда „Битлси“. У току емисије није било сонгова. На крају је такође пуштана обрада „Облади-облада“ или нека позната дечија песма чији је текст био у складу са садржајем епизоде.

Однос јавности према првим епизодама био је добар. То су потврдиле ТВ Новости: „Догоди се да човек у невреме, у десет сати пре подне, у суботу, укључи телевизор, надајући се да ће можда уместо досадне јесење кише коју види кроз прозор, на екрану угледати макар снег, па неочекивано налети на занимљиву, привлачну и вешто сачињену емисију Школског програма „Коцка, коцка, коцкица“. Осим што уз забаву подучава најмлађе, та емисија има и врлину да даје маха дечијој машти. Нема доцирања, нема сипања знања у главу девојчица и дечака, већ се заједно с њима откривају нове истине. Може се претпоставити да ту има и режије појединих ситуација или питања које малишани постављају. Али, то се заиста може само претпоставити, не и осетити. По непосредности, по једноставности, по томе што су и одрасли могли да је гледају с уживањем, „Коцкица“ се може поредити са оним програмима због којих су емисије намењене деци некад биле сврставане међу најуспелије програме наше телевизије“.¹⁰

Развојни пут „Коцкице“

Када је 1975. године започето са поновним емитовањем серије „Коцка, коцка, коцкица“, јавност је већ била упозната са серијом. Са усавршавањем емисије расла је и популарност. Почетком 1975. године Бисерка Пејовић¹¹ је постала уредник Школског програма, па је промењен приступ темама „Коцкице“. Емисије су од 11. епизоде, „Како постаје струја“ (19. март 1975¹²), већином биле монотематске. Постављен је мултидисциплинарни приступ темама и започета је сарадња са тимом стручњака који су давали научна објашњења из својих области. Та објашњења су користили сценариста и водитељ, да би помоћу њих осмислили епизоде. Водитељ Бранко Милићевић је добијене инструкције преводио на језик који је деци разумљив.¹³ Теме епизоде су биране и обрађиване на сличан начин. Сарађивало се са једном групом

⁸ Живановић, Владимир, Интервју са Бисерком Пејовић, вођен 24. септембра 2004. (даље: Живановић, Интервју са Бисерком Пејовић)

⁹ Живановић, Интервју са Бранком Коцкицом.

¹⁰ „Коцкица“, *ТВ Новости*, бр. 520, 13. децембар 1974, стр. 4. Коришћени новински исечци су из Архива новинских исечака Радио Београда, фонд Серијски програм Радио телевизије Србије, фасцикла U-SW-34 К „Коцка, коцка, коцкица“, осим ако није назначено супротно.

¹¹ Дипломирани психолог. Данас уредник Школског програма Радио телевизије Србије.

¹² Датум првог емитовања. Архив Школског програма Радио телевизије Србије, фонд Серијски програм (несређен). В. Прилог 1. (даље: АШП РТС, Серије)

¹³ Живановић, Интервју са Бранком Коцкицом.

психолога који су записивали питања која би чули од деце са којом су радили. На основу питања која они изабери састављана су сценарија за епизоде. Водило се рачуна о програму рада за предшколски узраст, о савремености – праћен је дечији жаргон¹⁴, а теме су биле у складу с актуелном ситуацијом, што се види на примеру последњег циклуса „Коцкице“, где се јављају нове области на пољу технике (пејџер, аларм) и културе (фолк музика). У серији су се јављале и теме које су за децу могле представљати извештан табу: рад са хендикепираном децом („Тоза и коза“, прво емитовање 7. март 1984. године) или сексуално васпитање („Да ли мала деца падају с Месеца“, 26. новембар 1980. године).

Сценарија су писана са посебном пажњом поклоњеном специфичностима рада са децом, где посебно место заузима проблем одржавања пажње деце предшколског узраста. Прве епизоде написао је Љубиша Ђокић. Од краја 1975. године његово место заузима његов тадашњи студент Момчило Ковачевић. Он је написао сценарија за око сто двадесет седам епизода „Коцкице“.¹⁵ Неколико сценарија написали су Бранко Милићевић, који је имао и статус сарадника на сценарију, и Бисерка Пејовић. По доласку Момчила Ковачевића, серија добија документарно-играни карактер. Постепено се у серију уводе сонгови и оригинална музика прављена за потребе епизода, користе се кратки кадрови а вођење емисија поприма пуно карактеристика играних серија.

Технички, квалитет емисије је био задовољавајући. Рађено је искључиво на филмској умкер траци, чак и 1992. и 1993. године када су све остале серије већ биле снимане електронски. Монтажа је рађена по пет и више дана. Четрдесета епизода („Календар“, 11. фебруар 1976. године¹⁶) је прва епизода снимљена у колору. Снимање у колор техници се устаљује од 50. епизоде („Књига“, 21. април 1976. године).

Музика која је коришћена у серији у почетку се састојала од композиција састављених на текстове познатих дечијих песама. Касније, композитор Михајло Живановић сарађује са многим текстописцима и ствара оригиналну музику која ће се користити у „Коцкици“, и која се састојала од веселих мелодија којима се прате дуги кадрови, као и тематских песама које су коришћене у склопу завршне шпице и током емисије. Од познатих песника текстове песама су писали Душан Радовић, Љубивоје Ршумовић и Драган Лукић.

Уводна шпица и сонг по којима многи препознају ову серију направљени су тек када је „Коцкица“ започела петнаесту годину емитовања. Текст сонга написао је Предраг Чудић, музику Михајло Живановић, а анимирана шпица је дело Душана Петричића.¹⁷

Током целог постојања „Коцкица“ је имала комплетну екипу потребну за филмско снимање: режисера, асистента режије, секретара-реализатора, продуцента, организатора, сценаристу, филмског сниматеља, тон-мајстора, сценографа, костимографа и расвету.

---

¹⁴ Поповић, Г, „Коцка по коцка – јубилеј“, *Политика*, бр. 28711, 15. септембар 1993, 35. Исечак из Архива новинских исечака Радио Београда, фонд Медијске личности, кутија Ме-Мо, фасцикла „Милићевић, Бранислав, Бранко „Коцкица“ – глумац; Земун 1946.“

¹⁵ Живановић, Владимир, Интервју са Момчилом Ковачевићем, вођен 23. септембра 2004. (даље: Живановић, Интервју са Момчилом Ковачевићем)

¹⁶ Датум првог емитовања. АШП РТС, Серије. В. Прилог 1.

¹⁷ „Снимају се нове Коцкице“, *Политика*, бр. 24938, 11. март 1983, 11

У „Коцкици“ скоро никад нису учествовала иста деца. Вртићи у Београду нису бирани на неки одређен начин, а екипа је често ишла на гостовања ван Београда и ван Србије по позиву одређеног вртића чије би место имало нешто занимљиво да понуди. Такође, деца никад нису вођена на екскурзије у друга места, већ се увек радило са децом из локалних вртића.¹⁸

Из вртића је бирао по дванаесторо деце предшколског узраста. У почетку, децу је бирао редитељ Љубиша Ђокић, на основу препоруке васпитача. Касније, избор деце је препуштен Бранку Милићевићу. Он је вршио избор на основу разговора са свом децом предшколског узраста у једном вртићу, и између њих је узимао оне који су били најкомуникативнији и желели да разговарају и да постављају питања.¹⁹ Снимања су трајала од осам пре подне до један после подне, а било је и жалби на дужину снимања и замор који она изазивају код деце.²⁰

Највише епизода снимљено је 1975. године – тридесет и три, са просечним трајањем емисије двадесет и осам минута и двадесет секунди. Наредне године снимљене су три епизоде мање. До 1982. године снимљено је 80 епизода, у просеку 16 годишње.

За време паузе снимања, 1982. године, док је Бранко Милићевић био у Лондону, вођене су консултације у циљу побољшавања квалитета „Коцкице“ и њеног приступа науци и педагогији. Закључено је „...да се не може знатно мењати. Зато се иде на продубљивање сценарија и нову оријентацију у избору тема... Ново је то што ће се, после завршетка серије „Коларићу-панићу“, „Коцкица“ бавити и образовним и васпитним проблемима, и што ће елемент актуелности бити наглашенији.“²¹ У вези са „Коцкицом“ консултован је и Душко Радовић, који је рекао: „Зашто људи хоће да мењају нешто што је добро? „Коцкица“ је нешто најбоље што се телевизији десило. Ништа не треба да мењате.“²²

Снимања су поново започета 1983. године. У „Политици“ је то најављено на следећи начин: „Образовни програм ТВ Београд снима нове емисије из серије „Коцка, коцка, коцкица“. Као што је познато, то је једна од најгледанијих серија за децу предшколског узраста а прате је и старији... Дакле, као и до сада, једна животна ситуација разлог је да се у емисији говори о општим знањима...“²³

„Коцкица“ се снимала широм Социјалистичке федеративне републике Југославије.²⁴ У почетку, када је економска ситуација дозвољавала, око педесет посто епизода је снимано у Београду, а других педесет посто на гостовањима широм Републике. Крајем осамдесетих око две трећине епизода су рађене у Београду, а само трећина на гостовањима.²⁵ До распада СФРЈ 1991. године, снимљено је још 79 епизода, у просеку 9,8 епизода годишње.

¹⁸ Живановић, Интервју са Бисерком Пејовић.

¹⁹ Живановић, Интервју са Бранком Коцкицом.

²⁰ Babić-Erleman, Jelena, „Okrugli sto za Kockicu“, *Informator, list kolektiva Radio televizije Beograd*, бр. 349, март 1987, 9.

²¹ Babić-Erleman, Jelena, н. д, 9.

²² Живановић, Интервју са Бисерком Пејовић

²³ „Снимају се нове Коцкице“, *Политика*, бр. 24938, 11. март 1983, 11.

²⁴ У даљем тексту: СФРЈ.

²⁵ Живановић, Интервју са Момчилом Ковачевићем

Према концепту Школског програма РТБ 1987. године нове емисије су са репризирањем ранијих обухватале све области из плана и програма за васпитање деце у предшколским установама.²⁶

„Коцкица“ у Алеји славних

Велики број фактора утицао је на успех који је „Коцкица“ доживела током приказивања. У време када је „Коцкица“ први пут емитована, на територији Србије постојала су само два канала државне телевизије.²⁷ Емисији је дат ударни термин у десет часова пре подне (понекад у двадесет пет минута до дванаест), са репризом у шеснаест часова. Прве године емитовања овај термин је био суботом, а од 1975. године „Коцкица“ се давала средом.

Није постојала посебна реклама за емисију, али јој је била посвећена пажња у писаним медијима. Веома је значајан иницијални успех серије о којем су посведочиле „ТВ Новости“ само месец дана после емитовања прве епизоде.²⁸ У телевизијском програму „Радио ТВ Ревизије“ је уз сваку „Коцкицу“ стављан и кратак садржај епизоде. У Архиву новинских исечака Радио Београда, фонд Серијски програм Радио телевизије Србије, фасцикла U-SW-34 К „Коцка, коцка, коцкица“, налазе се двадесет и три одабрана чланка посвећена емисији. Највећи број чланака, шест (26%), односе се на петнаестогодишњицу и двестоту епизоду „Коцкице“. Са по три чланка (13%) заступљено је добијање награде на фестивалу у Јапану 1979. године и двеста педесета епизода 1993. године. Два чланка (8.6%) се баве снимањем нових епизода „Коцкице“ после паузе 1982. године. О успеху серије сведочи и то што је школски програм РТБ током зимских распуста 1976. 1977. и 1978. године од прве среде у јануару до краја распуста, почетком фебруара, репризирао епизоде „Коцкице“.²⁹

Педагошке и дидактичке методе које су коришћене у „Коцкици“ најбитније су у анализи успеха ове серије. Принцип поштовања деце и равноправног третмана са одраслима показиван је кроз однос водитеља-васпитача према деци. Бранко Милићевић је радио са децом на свој начин, који је понекад одударао од званичних педагошких норми, али је код деце имао невероватног успеха. Одржавао је имиџ дечјег другара, човека-детета, увек у „адидас“ патикама, фармеркама и обавезној карираној кошуљи, стално се шалио са децом, лупао им чврге – заузимао је према њима однос који је сматрао најподеснијим.³⁰ Он је сматрао да деца временом имају све мање маште и способности за креативан рад и у „Коцкици“ је инсистирао на подстицању и развијању маште и мишљења.³¹

Све емисије су вођене тако деца осете да они истовремено и заједнички нешто откривају. Ову методу је кроз сценарија увео Љубиша Ђокић, али ју је Бранко током година дорађивао, док није изградио равноправност и пријатељски однос са децом. Главна идеја је била да „Коцкица“ буде блиска деци, и да припада свој деци Југославије, да је деца сматрају својом и да знају да

²⁶ Babić-Erleman, Jelena, н. д, 9.

²⁷ *Bilten TV Beograd*, Press biro TVB, бр. 63, 1976.

²⁸ „Коцкица“, *ТВ Новости*, бр. 520, 13. децембар 1974, 4.

²⁹ *Bilten TV Beograd*, Press biro TVB, бр. 63, 1976.

³⁰ Живановић, Интервју са Бранком Коцкицом.

³¹ Babić-Erleman, Jelena, н. д, 9.

свако од њих може имати прилику да учествује.³² У томе су највећу улогу одиграле Бранкова љубав према деци и харизма коју му сви признају: „Бранко Милићевић је прави маг за децу и емисија је занимљива...“³³, „...на Милићевића пада и највећи део заслуга за успех „Коцкице“ што опет не значи да је његова вештина плод његовог напорног рада или глумачког напрезања већ је једноставно закључити да је Милићевић главна „коцкица“ ове спонтане емисије, да је то он од главе до пете... осећа се да се њен водитељ заиста дивно *забавља* и *игра* са својим (по нечему) истомишљеницима. Милићевић воли децу и дечаки и девојчице то одмах, готово инстинктивно осете. Тај флуид, брзо, са малог екрана силази и у гледалиште и – успесима „Коцкице“ никад краја.“³⁴

На округлом столу у Културно-просветној заједници Србије поводом дванаест година „Коцкице“ и емитовања двестоте епизоде, 1987. године, процењено је да је емисију гледало око милион и четиристо хиљада људи.³⁵ За дванаест година снимања у серији је учествовало око 3000 дечака и девојчица предшколског узраста и снимљено је преко двеста педесет хиљада метара филмске траке. Према анализама јавног мњења „Коцкица“ се по популарности у Југославији могла мерити са „Улицом Сезам“ (*Sesame Street*) и документарном емисијом „Опстанак“ (*Survival*).³⁶

Наравно, „Коцкица“ је имала и негативне критике. Уредница Дечјег програма РТБ, Донка Шпичек, сматрала је да Бранко Милићевић својим ставом и понашањем на децу делује непедагошки. Професор Драго Пантић објавио је у ТВ Новостима критику везану за речник који се користи у емисији: „...емисије нису по употребљеном речнику прилагођене узрасту деце, па би, са педагошког становишта ова емисија могла да носи и назив „грешка, грешка, грешчица.“ Ми смо задовољни дечјом збуњеношћу пред овим „речником страних израза“ и високологичним појмовима који се користе, као на пример: „биће у телу“, „филозофија“, „логично“, „адекватно“... Када наставник у VIII разреду на часу да оволико појмова ученицима, педагози такав час оцењују готово као промашај. *А ово су емисије за предшколску децу!*“³⁷ Већина недостатака на које је указивано уклањани су саветовањима са педагозима и другим стручњацима из ових области.

Серија је добила само једну званичну награду. У Токију, на XII међународном фестивалу радио и телевизијских образовних емисија (од 26. октобра до 2. новембра 1979) „Коцкица“ је добила главну награду Јапана (*Prix Japon*) за епизоду „Теку, теку, капи течне“ (први пут емитована 26. априла 1978. године). Сценарио за награђену епизоду написао је Ибрахим Хаџић, а режирао је Милорад Лаковић³⁸. Бранко Милићевић је на Филмском фестивалу у Порторожу 1976. године добио награду као глумац-водитељ, а Бисерка Пејовић на Копаонику 1993. године награду за сценарио епизоде „Чудо природе“ (прво емитовање 8. септембра 1993. године).³⁹

³² Живановић, Интервју са Бисерком Пејовић.

³³ Пантић, Драго, „Речник за децу?“, *ТВ Новости*, бр. 743, 23. март 1979, 21.

³⁴ „Школа без бола“, *Радио ТВ ревија*, бр. 553, 30. септембар 1977, 30.

³⁵ „Најбоље оцене за Коцкицу“, *Политика*, бр. 26388, 23. март 1987, 12.

³⁶ Babić-Erleman, Jelena, н. д, 9.

³⁷ Пантић, Драго, н. д, 21.

³⁸ „Nagrada Japana Školskom programu Televizije Beograd“, *Informator, list kolektiva Radio televizije Beograd*, бр. 268, новембар 1979, 12

³⁹ Живановић, Интервју са Бисерком Пејовић.

„Коцкица“ је дуго опстала и захваљујући идеолошкој неутралности. Свакако, не може се рећи да идеолошке индоктринације није било. Једна епизода је била посвећена Дану Републике (емитована 26. новембра 1975. године), три епизоде су се бавиле Југословенском народном армијом („Код војника“, 1976; „Чувари нашег мора“, 1975; „На граници“, 1979. године). Такође, када су посећивана места широм Југославије, међу знаменитостима тих места налазили су се и споменици и музеји везани за Други светски рат. Ту се „Коцкица“ бавила приближавањем историје деци, у складу са савременом историографијом. Ипак, деци, у самој „Коцкици“ никад нису наметани политички ставови. Све што је по овом питању рађено није излазило ван оквира програма који је био предвиђен за децу предшколског узраста.⁴⁰

Sic transit gloria mundi

Распад СФРЈ и економска криза у Савезној Републици Југославији⁴¹ оставили су свој печат на „Коцкици“. И пре рата 1991. године „Коцкица“ је имала проблема политичке природе, који су кулминирали протеривањем серије са канала Хрватске телевизије крајем 1990. године. Председник председништва Социјалистичке Републике Хрватске, а касније председник Хрватске, Фрањо Туђман, прогласио је Бранка Милићевића „највећим непријатељем хрватске деце“, користећи се аргументом да се екавицом којом се говори у „Коцкици“ хрватској деци намеће српски језик.⁴² С распадом СФРЈ „Коцкица“ је изгубила знатан део своје публике.

Економска криза у СРЈ довела је до погоршања стања и у Школској редакцији. Није било новца за побољшање опреме, а и хонорари дуго времена нису били исплаћивани. Због несташице бензина званична кола за превоз екипе су ретко била на располагању. Да би се серија одржала, Бранко Милићевић је пронашао спонзоре за сваку од епизода последњег циклуса. Његово позориште, „Позориштанце Пуж“, именовано је за извршног продуцента да би новчане трансакције биле олакшане. Реклама спонзора била је укомпонована у сценарио, са посебном пажњом да не омета концепцију серије.⁴³ Рекламних спотова није било. Ипак, овај потез је наишао на негодовање дела јавности: „...цела је емисија била посвећена неуспелој реклами фирме „Екскалибур“, која је рекламирала своје аларме. Толико је то све било провидно и јадно да немам речи. Па зар је могуће да је чак и Бранко Коцкица... себи дозволио да малу и наивну децу, те неискварене душе, искористи да, благо речено, изрекламирају производ и фирму који ама баш никакве везе немају са концепцијом емисије и програма овакве врсте!“⁴⁴

Завршетак снимања „Коцкице“ обележен је свечаношћу у центру „Сава“, 2. децембра 1993. године, где је уживо снимљена двеста педесета „Коцкица“. Ова колаж емисија састојала се из извођења најпознатијих сонгова из емисије и разговора са гостима који су учествовали у претходним „Коцкицама“. Уз Бранка

⁴⁰ Живановић, Интервју са Момчилом Ковачевићем.

⁴¹ У даљем тексту: СРЈ.

⁴² Бугарски, Радица, „Туђман не воли Коцкицу“, *Радио ТВ ревија*, бр. 1231, 28. септембра 1990, стр. 18.

⁴³ Живановић, Интервју са Бранком Коцкицом.

⁴⁴ Савић, Драган, „Нисам веровао својим очима“, *Радио ТВ Ревуја*, бр. 1482, 10. август 1995, 12.

Милићевића, представу је водио Дејан Патаковић, карикатуриста, који је учествовао у првој и у двестотој „Коцкици“.

Одлучено је да се поново направи пауза од снимања која не би трајала дуже од годину-две дана. Нове епизоде су најављиване и у новинама⁴⁵ али снимања нису настављена. Старе епизоде „Коцкице“ су касније репризиране скоро сваке године. У току 1992. и 1993. приказиване су најуспелије „Коцкице“ из свих циклуса.⁴⁶ Издао је и шест видео касета са осамнаест изабраних епизода.⁴⁷

За скоро двадесет година снимања, урађена је двеста педесет и једна епизода. Све епизоде су трајале у просеку 28 минута, што је оптимална дужина према томе колико дуго дете предшколског узраста може да са пажњом прати програм.⁴⁸ Направљене су и три посебне новогодишње епизоде нешто дужег трајања, а двеста педесета емисија уживо је трајала 62 минута и тридесет секунди. Од редовних емисија најдуже је трајала „Електрокоцкица“, 38 минута.

Забавно-едукативна емисија за децу „Коцка, коцка, коцкица“ дала је велики допринос образовању деце предшколског узраста и основаца и обухватила је скоро све области природних наука предвиђене планом и програмом за предшколске групе. Учење квалитетно уклопљено у забаву, занимљивост и информативност епизода и вештина водитеља начинили су од „Коцкице“ култну дечију емисију на простору бивше Југославије.

Нови, двадесети циклус „Коцкице“ почеће да се снима крајем ове године, а емитоваће се највероватније од фебруара 2005. године.⁴⁹ Имаће шеснаест епизода и бавиће се савременим темама које интересују дечаке и девојчице предшколског узраста.⁵⁰

---

⁴⁵ Поповић, Г, „Коцка по коцка – јубилеј“, *Политика*, бр. 28711, 15. септембар 1993, 35;

Љ. П, „Нова Коцкица на јесен“, *Политика, додатак „7 дана“*, бр. 28914, 15. април 1994, 13.

⁴⁶ „Теку, теку капи течне“, *Политика*, бр. 28513, 26. фебруар 1993, 31.

⁴⁷ Андрејић, Марко, „Коцкица поново на екрану“, *Политика*, бр. 32652, 1. октобар 2004, 27.

⁴⁸ Живановић, Интервју са Момчилом Ковачевићем.

⁴⁹ Андрејић, Марко, н. д, 27.

⁵⁰ Живановић, Интервју са Бисерком Пејовић.

Извори

1. Архив новинских исечака Радио Београда, фонд Серијски програм Радио телевизије Србије, фасцикла U-SW-34 К „Коцка, коцка, коцкица.“
2. Архив новинских исечака Радио Београда, фонд Медијске личности, кутија Ме-Мо, фасцикла „Милићевић, Бранислав, Бранко „Коцкица“ – глумац; Земун 1946“.
3. Архив Школског програма Радио телевизије Србије, фонд Серијски програм (несређен).
4. Живановић, Владимир, Интервју са Бисерком Пејовић, вођен 24. септембра 2004.
5. Живановић, Владимир, Интервју са Браниславом Милићевићем, вођен 28. септембра 2004.
6. Живановић, Владимир, Интервју са Момчилом Ковачевићем, вођен 23. септембра 2004.
7. Андрејић, Марко, „Коцкица поново на екрану“, *Политика*, бр. 32652, 1. октобар 2004, 27.
8. Babić-Erleman, Jelena, „Okrugli sto za Kockicu“, *Informator, list kolektiva Radio televizije Beograd*, бр. 349, март 1987, 9.
9. Бугарски, Радика, „Туђман не воли Коцкицу“, *Радио ТВ ревија*, бр. 1231, 28. септембар 1990, 18.
10. Јевремовић, Лепосава; Живановић, Владимир, „За јубилеј Коцкице“, *Политика*, бр. 28811, 27. децембар 1993, 8.
11. Kosanović, Jelena, „Drugar bez prezimena“, *Oslobođenje – Žurnal*, бр. 7, 4. јануар 1981, 9.
12. „Коцка, коцка, коцкица“, *Радио ТВ Ревивија*, бр. 1124, 9. септембар 1988, 28.
13. „Коцкица“, *ТВ Новости*, бр. 520, 13. децембар 1974, 4.
14. „Коцкица – 200. пут“, *Политика, додатак „7 дана“*, бр. 26385, 20. март 1987, 2.
15. Lazarevska, Alma, „Kompjuterski češalj“, *Oslobođenje*, бр. 13969, 12. мај 1987, 8.
16. Љ. П, „Нова Коцкица на јесен“, *Политика, додатак „7 дана“*, бр. 28914, 15. април 1994, 13.
17. „Nagrada Јапана Školskom programu Televizije Beograd“, *Informator, list kolektiva Radio televizije Beograd*, бр. 268, новембар 1979, 12.
18. „Најбоље оцене за Коцкицу“, *Политика*, бр. 26388, 23. март 1987, 12.
19. Пантић, Драго, „Речник за децу?“, *ТВ Новости*, бр. 743, 23. март 1979, 21.
20. Петровић, Љиљана, „Деца су увек иста“, *Политика*, бр. 28794, 10. децембар 1993, 18.

21. Поповић, Г, „Коцка по коцка – јубилеј“, *Политика*, бр. 28711, 15. септембар 1993, 35.
22. Предић, З, „Коцкица на црној листи?“, *Радио ТВ Ревуја*, бр. 769, 18. децембар 1981, 15.
23. Савић, Драган, „Нисам веровао својим очима“, *Радио ТВ Ревуја*, бр. 1482, 10. август 1995, 12.
24. Селимбеговић, Мина, „Као да смо некад били више људи“, *ТВ Новости*, бр. 889, 8. јануар 1982, 10-11.
25. „Снимају се нове Коцкице“, *Политика*, бр. 24938, 11. март 1983, 11.
26. „Теку, теку капи течне“, *Политика*, бр. 28513, 26. фебруар 1993, 31.
27. „Школа без бола“, *Радио ТВ ревија*, бр. 553, 30. септембар 1977, 30.
28. *Bilten TV Beograd*, Press biro TVB, бр. 63, 1976.

Прилози

Прилог 1. Списак епизода „Коцке, коцке, коцкице“⁵¹

Бр.	Наслов епизоде		Прво емитовање	Трајање
1	Шта знаш да урадиш сам	ц/б	27.11.1974.	29'00"
2	Шта још није измишљено	ц/б	04.11.1974.	29'00"
3	Коцкица III	ц/б	11.11.1974.	29'00"
4	Коцкица IV	ц/б	18.11.1974.	29'00"
5	Коцкица V	ц/б	25.12.1974.	29'30"
6	Зоранов рођендан	ц/б	12.02.1975.	29'25"
7	Грип	ц/б	19.02.1975.	27'30"
8	Тара	ц/б	26.02.1975.	28'30"
9	8. март	ц/б	05.03.1975.	29'00"
10	Зима на Тари	ц/б	12.03.1975.	28'00"
11	Како постаје струја	ц/б	19.03.1975.	28'00"
12	Како се праве новине	ц/б	26.03.1975.	28'00"
13	Позориште	ц/б	02.04.1975.	28'30"
14	Путујемо у Охрид	ц/б	09.04.1975.	28'30"
15	Пролеће на селу	ц/б	16.04.1975.	28'30"
16	Ваздух	ц/б	23.04.1975.	28'30"
17	Ветар	ц/б	30.04.1975.	27'30"
18	Меда на операцији	ц/б	07.05.1975.	30'00"
19	На Калемегдану	ц/б	14.05.1975.	29'00"
20	Како лете авиони	ц/б	21.05.1975.	29'00"
21	Хоћемо у школу	ц/б	28.05.1975.	27'00"
22	Чувари нашег мора	ц/б	10.09.1975.	30'20"
23	Зашто је море слано	ц/б	17.09.1975.	27'30"
24	Мали морнари	ц/б	24.09.1975.	29'00"
25	Наш мали јубилеј	ц/б	01.10.1975.	30'00"
26	Како постати снажан	ц/б	08.10.1975.	29'30"
27	У шуми	ц/б	15.10.1975.	29'00"
28	Плодови јесени	ц/б	22.10.1975.	28'30"
29	На ливади	ц/б	29.10.1975.	29'00"
30	Река	ц/б	05.11.1975.	29'00"
31	Јесен	ц/б	12.11.1975.	29'00"
32	Птице	ц/б	19.11.1975.	28'00"
33	Рођендан Републике	ц/б	26.11.1975.	29'00"
34	Мој хоби	ц/б	02.12.1975.	28'15"
35	Људи из моје улице	ц/б	10.12.1975.	29'00"
36	Без алата нема ни заната	ц/б	17.12.1975.	29'00"
37	Причам ти причу	ц/б	24.12.1975.	27'20"
38	Покажи што знаш	ц/б	31.12.1975.	29'30"
39	Новогодишња приредба	ц/б	08.01.1976.	29'30"
40	Календар		11.02.1976.	29'30"
41	Зима на Богињу		18.02.1976.	28'10"
42	Истраживање		25.02.1976.	29'00"
43	Празник моје маме	ц/б	05.03.1976.	29'00"
44	Перем зубе, очи, лице		10.03.1976.	29'00"

⁵¹ Архив Школског програма Радио телевизије Србије, фонд Серијски програм (несређен).

45	Мали сликари		17.03.1976.	29'00"
46	Мој друг		24.03.1976.	29'00"
47	Кутак		31.03.1976.	29'00"
48	Штедња	ц/б	07.04.1976.	28'00"
49	Први концерт	ц/б	14.04.1976.	28'00"
50	Књига		21.04.1976.	28'00"
51	Шта је шта		05.05.1976.	29'30"
52	Излет		13.05.1976.	28'10"
53	У сусрет лету		26.05.1976.	27'30"
54	Лето на селу		08.09.1976.	28'20"
55	У планини		15.09.1976.	28'00"
56	Животиње		22.09.1976.	30'00"
57	Саобраћај		29.09.1976.	28'20"
58	Од јутра до вечери		06.10.1976.	28'00"
59	Вредни радници		13.10.1976.	28'00"
60	Јесен		27.10.1976.	28'00"
61	Математика		03.11.1976.	28'00"
62	Старе игре		10.11.1976.	29'30"
63	Лепо понашање		17.11.1976.	29'30"
64	Кад процвета цвет до цвета		01.12.1976.	27'20"
65	Позориште		08.12.1976.	28'00"
66	Запевајмо сложено		15.12.1976.	28'00"
67	Код војника		22.12.1976.	29'35"
68	Долази Деда Мраз		29.12.1976.	29'35"
69	Новогодишњи сусрет		01.01.1977.	37'30"
70	Зашто се вода стално претвара		09.02.1977.	29'00"
71	Зашто време има зубе		23.02.1977.	29'10"
72	Колико је високо небо		09.03.1977.	30'00"
73	Како раде машине		23.03.1977.	28'10"
74	Велики, велики свет		06.04.1977.	29'30"
75	Много волим коње		20.04.1977.	29'30"
76	Како расте граде		04.05.1977.	28'00"
77	Као риба у води		18.05.1977.	30'00"
78	Охридско језеро		14.09.1977.	29'00"
79	Поздрав из Охрида		21.09.1977.	30'00"
80	Облак велике реке		05.10.1977.	27'00"
81	Не играј се с ватром		19.10.1977.	29'00"
82	Човеково тело		02.11.1977.	29'00"
83	Размишљање о животу		16.11.1977.	29'00"
84	Са песмом је весеље		07.12.1977.	29'00"
85	Колико је тешко, колико дугачко		21.12.1977.	29'00"
86	Стакло		08.02.1978.	29'00"
87	Загреб		15.02.1978.	29'15"
88	Карневал		01.03.1978.	29'00"
89	Зима на мору		15.03.1978.	29'00"
90	О цвећу		29.03.1978.	28'30"
91	Музеји и споменици		12.04.1978.	28'00"
92	Теку, теку капи течне		26.04.1978.	28'20"
93	Електрична струја		10.05.1978.	29'15"
94	Сам погоди, сам расплети		25.05.1978.	31'00"
95	Море, извор живота		13.09.1978.	29'00"
96	Лето на Дурмитору		28.09.1978.	28'35"
97	Фабрика ваздуха		11.10.1978.	29'00"
98	Ја посејам лубенице		25.10.1978.	28'30"

99	Наплетено, навезено	08.11.1978.	24'00"
100	Кад су деца малена	22.11.1978.	29'00"
101	Лабудова игра	06.12.1978.	34'00"
102	Љубав	20.12.1978.	30'00"
103	Зима на селу, зима у граду	07.02.1979.	29'00"
104	Живот једног "фиће"	21.02.1979.	28'00"
105	Међу рударима	07.03.1979.	32'00"
106	У Титовом Ужицу	21.03.1979.	27'30"
107	На граници	18.04.1979.	32'30"
108	На салашу	09.05.1979.	30'00"
109	У Сомбору	23.05.1979.	30'00"
110	Ваљевски истраживачи	12.09.1979.	30'00"
111	Како се праве новине	26.09.1979.	22'05"
112	Лет, лет бубамаро	10.10.1979.	29'00"
113	О папиру	24.10.1979.	30'00"
114	Уз друга је друг	07.11.1979.	28'52"
115	Трагом партизанске болнице	21.11.1979.	29'00"
116	Потера за змајем	05.12.1979.	29'20"
117	Како настаје цртани филм	19.12.1979.	29'00"
118	На снегу	23.03.1980.	30'00"
119	Пола здравља чисто тело, физкултура здр. цело	26.03.1980.	25'00"
120	У соби	09.04.1980.	29'30"
121	Без ваздуха нема даха, а без даха нема ха-ха	23.04.1980.	29'20"
122	У свету тонова	21.05.1980.	27'00"
123	Вежбамо у природи	17.09.1980.	30'00"
124	Дан у Пироту	01.10.1980.	30'00"
125	Дајте нам шуму, дајте нам ваздух	15.10.1980.	29'00"
126	На врх брда врба мрда	29.10.1980.	29'00"
127	Како се праве играчке	12.11.1980.	25'00"
128	Да ли мала деца падају с месеца	26.11.1980.	28'10"
129	Све о наочарима	10.12.1980.	24'05"
130	Професија глумац	24.12.1980.	28'30"
131	Гусаријада	01.01.1981.	43'00"
132	У Зрењанину	18.02.1981.	30'15"
133	Снежне ноклице	04.03.1981.	24'00"
134	Зашто зец има велике уши	18.03.1981.	29'00"
135	Машта може свашта	01.04.1981.	29'00"
136	Стигло нам је пролеће	15.04.1981.	27'00"
137	Са птицама мира	06.05.1981.	27'00"
138	Слика, слика, сличица	13.05.1981.	29'00"
139	Све о спорту	27.05.1981.	30'00"
140	Мали кројачи	10.06.1981.	30'20"
141	У Доњем Милановцу	23.09.1981.	28'30"
142	Са песником Гвидом Тартаљом	07.10.1981.	28'30"
143	Како се понашамо	21.10.1981.	25'00"
144	Колико је сати (Зашто меримо време)	04.11.1981.	30'00"
145	Здрави зуби (Бонтон за децу)	18.11.1981.	30'00"
146	Од вуне до таписерије	02.12.1981.	30'00"
147	Саобраћајни буквар	16.12.1981.	25'00"
148	Уз песму и игру (Новогодишње новаторије)	30.12.1981.	28'10"
149	Све због купуса	16.02.1983.	30'00"
150	Лопта је округла	02.03.1983.	28'15"
151	Наше очи	16.03.1983.	28'30"
152	Кућни мир није хир	30.03.1983.	22'00"

153	Мали математичари	13.04.1983.	29'00"
154	Правила	27.04.1983.	27'00"
155	Хигијена је кад си чист	18.05.1983.	30'00"
156	Подморница-надморница	14.09.1983.	27'30"
157	Ванземаљац	28.09.1983.	29'50"
158	Велика авантура	12.10.1983.	26'20"
159	Снага водене паре	26.10.1983.	23'30"
160	Куд год кренеш	09.11.1983.	25'30"
161	Од буке до музике	23.11.1983.	29'00"
162	Рука руци	14.12.1983.	27'00"
163	Кућа лутака	28.12.1983.	25'00"
164	Коцкица олимпијада	22.02.1984.	25'00"
165	Тоза и коза	07.03.1984.	25'00"
166	Пипалице	21.03.1984.	23'20"
167	Од морског дна до облака	04.04.1984.	29'40"
168	Свечани ручак	18.04.1984.	27'30"
169	Прљаве руке	09.05.1984.	28'00"
170	Штедња	23.05.1984.	23'50"
171	Сви на море	12.09.1984.	29'30"
172	Опклада	26.09.1984.	35'40"
173	Рајска оаза	10.10.1984.	27'00"
174	Правимо позориште	24.10.1984.	29'00"
175	Опасан дан	07.11.1984.	26'00"
176	Мали земљопис	21.11.1984.	26'30"
177	Семафор зујалица	05.12.1984.	22'00"
178	Чаробна фрула	19.12.1984.	26'50"
179	Мала чаша, велики огледи	20.02.1985.	24'00"
180	Играчке плачке	27.03.1985.	29'00"
181	У Тителу	11.09.1985.	30'20"
182	Ум царује снага кладе ваља	25.09.1985.	28'15"
183	Под водом општа фрка	09.10.1985.	23'20"
184	Београде, смешак молим	23.10.1985.	27'40"
185	Дан за мале физичаре	06.11.1985.	26'00"
186	Поштанска коцкица	20.11.1985.	25'45"
187	Прича о плавом диму	18.12.1985.	28'38"
188	Осећам...	19.02.1986.	29'26"
189	Равнотежа	23.04.1986.	25'37"
190	Сунце врело шири тело	07.05.1986.	29'36"
191	Број - какав је то спој	21.05.1986.	29'08"
192	Зашто авион не наше крилима	17.09.1986.	28'07"
193	У Липицама	01.10.1986.	35'00"
194	Електрокоцкица	15.10.1986.	38'00"
195	Јесен у Жупи	29.10.1986.	31'00"
196	Снага на уста улази	03.12.1986.	26'20"
197	Ко се чешће пере, брише...	18.02.1987.	25'48"
198	У Крушеву	04.03.1987.	27'50"
199	Растимо заједно	18.03.1987.	29'00"
200	Шта све могу руке моје	01.04.1987.	28'40"
201	Коцкица и Вук	15.04.1987.	29'03"
202	С "Коцкицом" у XXI век	29.04.1987.	27'50"
203	Како се расте у дубину	13.05.1987.	31'50"
204	Витезови пролећног витешког реда	27.05.1987.	28'30"
205	Гимнастика наша дика	14.09.1988.	27'20"
206	У Сирогојну	28.09.1988.	29'32"

207	На Цетињу	12.10.1988.	27'36"
208	Од шуме до намештаја	26.10.1988.	30'43"
209	Сплит, лутке и коцкице	09.11.1988.	29'38"
210	Перем, перем воду	23.11.1988.	29'15"
211	Одлази јесен, долази зима	14.12.1988.	29'46"
212	Главно збивање истраживање	28.12.1988.	25'08"
213	Празан зид мами вид	13.09.1989.	29'22"
214	Кретање	27.09.1989.	28'34"
215	Чисти зуби - здрави зуби	11.10.1989.	31'19"
216	Сневање и певање	25.10.1989.	31'29"
217	Огледалце, огледалце	08.11.1989.	28'03"
218	Живот вене око мене	22.11.1989.	27'03"
219	Астрономчићи	13.12.1989.	29'43"
220	Како се прави плоча	27.12.1989.	32'08"
221	Бисер коцкице	12.09.1990.	29'30"
222	Господари града Соко Бања	26.09.1990.	27'40"
223	Пронађени проналасци	10.10.1990.	25'45"
224	На Палићу	24.10.1990.	31'40"
225	У Котору	07.11.1990.	31'16"
226	Како појести своју играчку	21.11.1990.	33'45"
227	У циркусу	19.12.1990.	31'40"
228	Зашто је вода мокра	11.09.1991.	29'55"
229	Земља	25.09.1991.	32'36"
230	Температура	08.10.1991.	25'59"
231	Дрво	23.10.1991.	27'28"
232	Камен	06.11.1991.	29'20"
233	Ватра	20.11.1991.	27'12"
234	Животињско царство	04.12.1991.	27'56"
235	Биљке	18.12.1991.	31'35"
236	Овог лета хлад је у моди	09.09.1992.	21'23"
237	Зашто се човек задува	23.09.1992.	25'28"
238	Пловити се мора	07.10.1992.	27'09"
239	Твој нос	21.10.1992.	25'25"
240	Уши су једна стрпљива врста	04.11.1992.	25'34"
241	Шта уста могу	18.11.1992.	26'28"
242	Око је лепо	02.12.1992.	25'14"
243	Има ли срце душу	16.12.1992.	28'08"
244	Црни Деда Немраз	31.12.1992.	34'04"
245	Чудо природе	08.09.1993.	28'43"
246	Ко ради не боји се глади	22.09.1993.	26'18"
247	Лепа реч гвоздена врата отвара	09.10.1993.	24'35"
248	Ко пева зло не мисли	20.10.1993.	24'47"
249	Дрво се на дрво ослања а човек на човека	03.11.1993.	27'43"
250	У лажи су кратке ноге	05.12.1993.	26'51"
251	Уметничко вече "Коцкице"	02.12.1993.	62'30"

Прилог 2. Интервју са Браниславом Милићевићем⁵²

Владимир Живановић: Зашто се серија зове баш „Коцка, коцка, коцкица“?

Бранислав Милићевић: Емисија је била замишљена да буде мозаичког карактера. Значи, коцкица овога, коцкица онога. Из разних области, шта децу ваља подучавати. После се то претворило у емисије са једном темом. У почетку није била једна тема када се измислио наслов. Па смо онда ту филозофију објашњавали тако што су то разне коцкице разних тема...

В. Ж: Какав је био образовни профил „Коцкице“?

Б. М: „Коцкица“ је имала једну оријентацију на природне науке пре свега, али и на опште образовање и информисаност. „Коцкица“ се није бавила психолошким проблемима као: два друга се нешто свађају, или један је нешто слагао, па је сад настао проблем. Мада је „Коцкица“ показивала и такве ствари, али углавном су биле природне науке, као у: „Зашто пада киша?“, „Зашто је море славно?“, „Како се рађају деца?“ Разне фабрике, занати...

В. Ж: Како си изабран за водитеља?

Б. М: Па то је било игром случаја... Нису постојале аудиције па да су звали више њих, него ето тако по инстинкту... А одабрао ме уредник који је пре Бебе (*Бисерке Пејовић*, В. Ж.) започео „Коцкицу“, то је Љубиша Богићевић – две Љубише су измислиле практично „Коцкицу“ (*Љ. Богићевић и Љ. Ђокић*, В. Ж.) – овај, он ме снимио у филму „Ужичка република“. Тамо сам играо неког командирчића неке четице младих партизана. Као сам био мало старији па сам имао пет-шест њих да им будем шеф тамо... и онда сам ту два-три фазона испалио, врло мало, и ту ме је он снимио, а препоручила ме је тадашња секретарица режије, која је после била двадесет година секретар режије „Коцкице“, звала се Ксенија Гаврик... има два презимена... да ли је то по мужу или... небитно... она је рекла Љубиши Богићевићу да ме сними, он је рекао да ме зна из „Ужичке републике“, па ме позвао, ја, пошто ми је требао посао, ја сам... пошто сам био претходно у Америци, Цаца (*његова супруга, Слободанка Алексић*, В. Ж.) је радила „Хамлета“, тамо је било аудиције, сто људи смо ми видели да то направимо, и они су се сви трудили, причали свашта о себи. Ја сам, поучен тиме, рекао да знам да свирам, певам, жонглирам... онда сам узео три пепељаре и жонглирао сам са пепељарама које су ту биле на столу. Умем да стојим на глави, пливам, роним, јашем, супер за децу, ово-оно... и ваљда сам био шармантан, и то се допало Љубиши и он ме узео за серију. То је било у истој просторији у коју сам после двадесет година одлазио. Мислим да је даље исто тако изгледа... (смех)

В. Ж: Колико је снимано епизода годишње?

Б. М: Прве године смо радили тридесет и две епизоде, то се сећам. Да л' смо друге године радили исто тридесет две или шеснаест то ће знати Беба. Знам да смо последњих неколико година радили по осам. А ово што ћемо сад радити, радићемо шеснаест епизода, што је за мене много, али после оволике паузе не можеш да кренеш са осам, кад су данас серије такве да се приказују сваког дана. Не могу да схвате да иде једанпут недељно. А то уништава и квалитет серија.

⁵² Бранислав Милићевић (1946), глумца, водитеља „Коцкице“. У даљем тексту: Б. М. Интервју вођен 28. септембра 2004. године, у Београду.

Зато су серије тако криминалне, јер се ради јако много, али ново је време, није важно да ваља, важно је да могу да се пуштају спотови између делова епизоде. То у „Коцкици“ никад није било и неће ни сад бити.

В. Ж: Како си радио са децом на снимањима?

Б. М: То је, овај, један од разлога што је „Коцкица“ успела, то што ја волим децу, а мој систем је био,... дакле, у мом детињству су... главно забављање деце било је задиркивање. И нас су одрасли задиркивали, зафркавали, односно зезали односно зајебавали су нас одрасли... и пошто деца... рецимо, дете тек у првом основне почиње да капира вербални виц, то је утврђено научно. Слушам децу од око шест година како причају виц и не схватају поенту, често га кажу погрешно, а смеју се, мислећи да разумеју. Тек са седам година почињу да се причају вицеви бесомучно. И онда је јако згодно да их зафркаваш, они не капирају о чему се ради а ми се смејемо. И пошто сам на то навикнут, ја сам научио на то да зезам децу – а пошто их волим, онда сам их много зезао (смех). И онда сам увек зезао клинце у мом окружењу. Како је ко прошао поред мене ја сам га нешто зезао. На пример, држи сладолед а ја му кажем: „Што ти је добар сендвич“. И то сам ја радио кад је почело снимање „Коцкице“, нико није знао да то има везе са том неком мојом... како да кажем... није то као оно „Ја волим децу“ што кажу учитељице, него имам неки нормалан, васпитачки однос према њима који се спроводи том неком зафрканцијом. И друго, то је био мангуп са ћошка који је морао да буде ауторитет да би га ми клинци слушали. И после кад смо поодрасли... и кад мангуп с ћошка нешто каже ми клинци потрчимо да то урадимо што пре, знаш оно, да те прими у банду, а да би те примили, морао си да га слушаш... А да би га слушао, морао је да има неку строгост. То је нека врста надметања, па и са клинцима. Кад нисмо били добри, добијали смо чврге. И онда сам ја... у ствари, све се то догодило чекајући на снимању, пошто се снимање одвија чекањем костимâ, реквизитâ, да се намести светло, има нека галама, па док неко оде да умири тог неког ко буши на улици, или док отворимо прозор или док излуфтирамо, или неко касни – сва снимања су бесомучна чекања. И онда у тим чекањима сам се сасвим нормално понашао са то десетак деце и зезао сам се. Причао им причице, цупкао их, шутирао, измислио сам машину за чврге јер је давање чврга нама деци од стране одраслих кад сам ја био клинац сасвим нормална ствар – и кад је почела „Коцкица“ то је било у реду, али већ касније, после десет година, родитељи се буне: „Како Бранко даје деци чврге? Како виче на децу?!“, па је тако после настала чувена прича новинарска да ја мрзим децу, зато што им дајем чврге – и онда, ваљда снимао редитељ то како ја зезам децу, па ме онда пуштао, и у току снимања, пошто су били дуги кадрови, неко нешто лупи, онда сам ја импровизовао на том принципу, свог некаквог природног понашања према њима. И то се полако све више и више спонтано увлачило у „Коцкицу“ и онда кад су редитељи и сценаристи то снимили, по тој пракси су почели да праве сценарија. И онда се захваљујући томе „Коцкица“ откачила, односно постала сасвим другачија. – Добро је што снимам ово и за себе јер сад сам и себи објаснио шта се догађало.

В. Ж: Да ли су деца била вођена на лице места на снимањима?

Б. М: Не могу да се сетим. У почетку деца сигурно нису вођена, али не знам када је то прекинуто. На терен је ишао само сниматељ и редитељ. И многе ствари су се узимале из документације. Ако је био неки шустер или сајџија, ако је имало у документацији онда је асистент режије тражио, показао редитељу

шта све има о сатовима, и редитељ је то убацио у емисију, али је отишао и код живог сајције, да буде и нешто наше, а не само документација. А о томе се онда прича са децом. Моје сећање је да сам тад снимао само по један дан, да сам један дан проводио у вртићу, али то је било пре тридесет година...

В. Ж: Колико су трајала снимања?

Б. М: На почетку, је ли, један дан. А на крају чак и пет дана. Четири дана се снимало минимум пред крај, зато што смо искомпликовали... Прво је то било малтене документарно. Документарни снимци са терена, документарни снимци из документације, телевизијске и документарни снимци из вртића, у дугим кадровима; ја сам разговарао са децом на тему – нисам имао много да учим текст – него само питам децу, рецимо зашто пада киша. Па онда они кажу: „Зато што је тешка“, а ја кажем „Ма дај, и камење је тешко па не...“ и онда тако, шала, комика. А после сам почео да имам и реплике, учио сам чак и неке приче које су ми писали писци и то је онда постало и до краја остало документарно-играна форма. Осим новогодишње емисије које смо радили забавног карактера и снимали као филмове; то смо радили и по две недеље. Али радило се само пре подне од осам до један. Деца онда иду на спавање. Па и ако не иду на спавање спава им се па не може да се ради с њима.

В. Ж: Како су бирали деца у вртићу?

Б. М: У почетку је децу бирао редитељ, то је био Љубиша Ђокић – он је практично главни аутор „Коцкице“, он је измислио и његова је највећа заслуга. И његова је заслуга што је snимио тај мој дар и што ми је намерно задавао да препричавам како пада киша. Са основним научним подацима... Па онда, дај, испричај то поново, али краће, и тако даље, и... шта сам почео да говорим?

В. Ж: Избор деце у вртићу...

Б. М: И онда, пошто је био главни, он је бирао децу. А он је имао дар да бира тута-муте, одликашице, дебелуце, девојчице које ћуте а тачно кажу понеку реченицу, онако неприродно. Све то на препоруку васпитача. А ја сам онда увек ту умувао неког мангупа, од те деце, који су били немогући и малтене су кварили снимање колико сам морао да их опомињем. И после када Љубиша Ђокић захваљујући својој заузетости, није могао увек он да снима, онда сам ја наставио његов посао и од онда сам ја бирао децу. И бирао сам тако што дођу сва деца из вртића, тако око тридесет или педесет – радили смо само са предшколском групом – и ја са њима причам. Потпуно безвезе. Они ни не знају да ћу да их бирам. И онда видим ко говори сам, ко говори природно, умео сам да одаберем добру децу – И данас редитељи морају да одаберу добре глумце. Неки не умеју. На Дивљем западу, видео си, постоји посебно кастинг. То је посебна особа. Човек који проналази редитељу глумце. Редитељ каже: хоћу вештицу од толико и толико година, црне косе, плавих очију, и онда овај зна ко игра добро вештице, и да му пет предлога, и тако изабери. Имају дар и баве се тиме да препознају ко је какав. Ја сам имао тај дар, да препознам која ће деца добро да причају. То сам радио рецимо између пола сата... па, тако, у просеку ми је пола сата требало да одаберем децу. Дванаесторо деце смо бирали.

В. Ж: А какав је био рад са познатим личностима?

Б. М: Није било много познатих личности... Није то био такав тип емисије. Биле су професије. Рецимо, Стефан Миленковић је учествовао у „Коцкици“. Клинац који свира виолину... тад је имао седам или осам година,

чуло се за њега, па је позван... Ашхен Атаљанц је била гост, ето, она је била звезда. Али у принципу, нису као ове емисије сад које траже звезде. Ми смо обрађивали тему и тога смо се држали... Углавном сам ја био најпознатији у свакој епизоди... (смех)

В. Ж: Колика је била популарност ван Србије?

Б. М: У време кад је „Коцкица“ почела да се ради, постојала су само два канала. То је јако битно за популарност... 'Ајд сад направи „Коцкицу“ кад имаш кабловску а наших једно петнаест канала...

В. Ж: Како би објаснио успех „Коцкице“?

Б. М: Знаш, ја дуго нисам знао о чему се ради, сад знам али ми је незгодно да кажем, то је на неком другом да каже, овако би испало самохвалисање; телевизија је радила сличне серије и пре мене годинама и после мене годинама, а ниједна се није тако откачила као „Коцкица“. Зашто, то треба неко други да каже... Оно што ја могу да кажем је да је била јако добра екипа. Сви смо се слагали, уредница је знала да оформи ту екипу и сви који су долазили нови су, некако, или отишли или су се примили. То је био наш метод. Било је једно опште весеље, и радили смо то са много ентузијазма. То се зна по томе што смо имали лошу расвету, лоше камере, лоше аутомобиле, па ни нисмо имали аутомобиле. Све је то било некако сиротињски – и лоше хонораре у односу на друге – али кад смо се примили, онда смо радили зато што смо волели то да радимо и били смо поносни на то.

В. Ж: Да ли је некад било рекламе „Коцкице“?

Б. М: Мислиш, да ли су други рекламирали „Коцкицу“? То је радила само ТВ критика. У ТВ Ревизији, ТВ Новостима, у недељним додацима за Политику... И то је била једина реклама. Није било као данас што канали рекламирају своје емисије.

В. Ж: Да ли си имао удела у избору тема или писању сценарија?

Б. М: Кад је отишао Љубиша Ђокић, дошао је Ковке (*Момчило Ковачевић*, В. Ж.) и, овај, мада сам ја већ и код Љубише препричавао, он ми само зада тему, онда сам ја претварао те... било је ту још неких сценариста, не знам да ли је одмах дошао Ковке, није ни битно... онда сам ја преправљао тај сценарио, у ствари претварао га у мој говорни језик. Почеле су да се појављују реченице које су писане, а писану реченицу кад изговориш, то ти је као да неком читаш виц из новина, од речи до речи. Он није смешан кад га прочиташ, он мора да се исприча. У том смислу је приповедање много важније за комуникацију са децом од читања. Родитељи би требало деци да препричавају бајке, а не да их читају. То је нешто сасвим друго. О томе постоје стручне анализе. Ја сам у сценарију учествовао увек на крају и добио сам титулу сарадника на сценарију, овај, јер сам сваки сценарио дорађивао. Није то била потпуна преправка, само сам обичном оловком писао, ја сам био сарадник на тим мојим монолозима. А написао сам десетак сценарија сам. Једна од тих је „Гусаријада“, где сам адаптирао нашу представу из „Пуџа“ (*Позориштанце „Пуџ“*, В. Ж.); емисија траје цео сат, направљена је као филм. Знаш да сам радио „Равнотежу“ и „Број – какав је то спој.“

Иначе, Редакција је имала своје стручне сараднике. Кад је нека тема, као кад смо радили на Копаонику нешто, о црвеним крвним зрнцима, зашто се тамо

на висини човеку повећавају црвена крвна зрнца. И то је тако добро објашњено било... ја сам то превео у дечији језик, зато што сам то тако фантастично разумео. Сад сам то заборавио, а знао сам у две речи шта се с тим дешава... И то објасне стручњаци својим језиком, који ми не разумемо, па ми то онда преведемо. Па ако ни ту није сасвим јасно онда стручњак мени исприча, својим језиком шта се дешава, а ја онда кажем: „Чекај, је л’ то значи да улазе одоздо...“ Он говори нешто друго, њему је јасно о чему прича. А ако мени није јасно неће бити ни деци... И то је високи професионализам за образовну редакцију да су ангажовани стручни сарадници из свих области, и то врхунски сарадници.

В. Ж: Каква технологија је била на располагању?

М. Б: Ми смо радили филмском траком. Та трака се зове умкер, не знам тачно шта је то, ваљда се снима одмах позитив, немам појма... и онда се монтирало на Старом сајмишту у монтажи, маказама, сеци-лепи. То је дуго трајало. Данас електронска монтажа допушта више могућности грешке и више могућности снимања веће количине материјала. Ми смо морали да штедим траку. Сад ћемо радити електронски, па камера иде, а тамо, заустави, па поново, па клапа, па неко нешто лупи, неко дете погреши, па ја погрешим... снимано је као филм. И бацало се... скоро две трећине траке је било шкарт. Што је супер... филмови иначе троше много више. А ми у телевизију нисмо ни улазили... Ишли смо на улаз где нас је чекао комби да нас вози до вртића или смо ишли директно у вртић. Лака (*Милорад Лаковић*, В. Ж.), редитељ, он никад није улазио у телевизију. Одлазио је само у монтажу. Велика је ту разлика од снимања у студију... технологија је била филмска.

В. Ж: Да ли је серија добијала награде?

Б. М: Само две награде. Главну награду у жанру едукативних програма, Prix Japon, у Токију, седамдесет и неке. Знам да смо били неколико поена испред Sesamy Street-а. А ја сам добио као водитељ на ТВ фестивалу у Порто-рожу, то је био фестивал разних жанрова. Ако је и било нешто друго то ће знати Беба... нисмо нигде ни конкурисали, не постоје такви фестивали, данас нема никаквих награда, не постоје уопште ти фестивали, једино за рекламни спот постоји, пошто се ту врти лова, па су те награде као важне...

В. Ж: Што се тиче пропаганде, да ли је било идеолошке индоктринације у серији?

Б. М: Мислим да смо само једном радили 25. мај, Титов рођендан. (*Била је епизода „Рођендан Републике“ седамдесет и неке*, В. Ж.). Да, неки такав, не 25. мај него 29. новембар... Но, нису нас никада дирали политичари... За њих су школство и образовање јако мало важни и ту се не мешају... Наравно, братство и јединство смо практиковали (смех) већ и самим снимањем широм Југославије.

В. Ж: Шта је утицало на довођење спонзора у последњих неколико емисија, и какав је био рад с њима?

Б. М: Последњу туру, последњих осам „Коцкица“ смо радили са осам спонзора. Тада је била инфлација, ниси могао да добијеш у готовом новцу да купиш сок. Толико није било новаца. И онда сам ја то извео тако што је „Пуж“ био извршни продуцент, па је спонзор уплатио новац „Пужу“, па је „Пуж“ који није тако велик механизам као телевизија, јер је било нас пет-шест, могао лакше да добије кеш, да сместа уплати ауторске хонораре, јер је телевизија знала да не плати по шест месеци, и тако даље... Тако да је тако било. И увек је прављено

тако да буде лепо уплетено у тему. Рецимо, један од спонзора је био „Ексакалибур“, алармни систем. Прво што је то за децу било слатко, аларм се тад тек појавио као новост, а ми смо га уградили на фрижидер пошто нам је неко крао храну... увек је то било лепо упаковано и није било рекламних спотова. Писало је на крају да је спонзор аларм, али није била, како се то каже, резана емисија, као што се праве западне емисије да иде десет минута филма и десет минута реклама, па онда гледаш филм који траје четири сата... Па смо о антенама снимали, причали о радио таласима. Мислим да би то било у реду и сада, али видим да редакција нема потребе да има спонзоре, тако да је боље.

В. Ж: И за крај, шта значи „та-та-та-тира“?

Б. М: „Та-та-та-тира“ је тајна реч, сто пута су питали. Хтео сам и конкурс да правим о томе. Сви су толико питали о томе. Идеја ми је била да спонзор буде нека банка, пошто банке имају сефове, да ја пред камерама напишем шта је, да се то ковертира, да се стави у сеф, и два кључа да га закључају. И после конкурса да се то отвори и да ја прочитам шта значи та-та-та-тира. Та-та-та-тира може да се објасни само описно, то није једна реч... Али нећу да кажем, пошто би могла „Коцкица“ да поново доживи ту популарност, па у овој ери спонзораја можда то и успе, тај конкурс: Шта заправо значи „та-та-та-тира“.

Прилог 3. Интервју са Бисерком Пејовић⁵³

Владимир Живановић: Колико дуго сте радили на емисији „Коцка, коцка, коцкица“?

Бисерка Пејовић: Па, од седамдесет четврте, значи од самог почетка. Првих неколико емисија нисам радила. Онда сам била само сарадник, и тек сам почела да радим у телевизији, а званично је уредник емисије био Љубиша Богичевић. Тад си морао да зарадиш звање уредника, није то к’о данас, већ четири године до звања уредника... И била сам најмлађи уредник у телевизији у то време. То је било почетком седамдесет пете, не знам тачно када...

В. Ж: Зашто се серија зове управо „Коцка, коцка, коцкица“?

Б. П: Па, просто... ми смо знали да ће та серија трајати дуже времена... То је била једина серија намењена деци предшколског узраста и ишли смо на то сама „Коцкица“ буде коцкица у мозаику знања. Као, ређамо коцкицу по коцкицу и једног дана ће то бити наш мозаик знања.

В. Ж: Дакле, основни профил емисије је опште едукативни?

Б. П: Образовање и едукација пре свега. Свакако кроз игру која је пријемчива деци.

В. Ж: На који начин је изабран водитељ?

Б. П: У то време смо ми за сваку серију правили пробе с глумцима, тако и за „Коцкицу“, и онда је Бранко (*Бранислав Милићевић*, В. Ж.) једног дана улетео у монтажу и рекао: „Тај посао морам ја да добијем. Ја сам рођен за тај посао!“ (смех) Иначе га је предложила наша тадашња секретарица режије

---

⁵³ Бисерка Пејовић, дипломирани психолог, уредник Школског програма Радио телевизије Србије. У даљем тексту: Б. П. Интервју вођен 24. септембра 2004. године, у Београду.

Ксенија Гаврик да буде један од кандидата, и, ето тако је почело. Просто је он сам себе изабрао, ми смо то прихватили и почели да радимо...

В. Ж: Ко је осмислио Бранков имиџ у серији? Да ли је то његова лична креација?

Б. П: Не, не толико... Школски програм је, за разлику од загребачке школе – тад се тачно разликовала београдска и загребачка школа – која је децу третирао као: слатка, мала дечица... Према деци се односило као: сирота мала деца, посматрана су инфериорно, па се ту нешто бечило, печило... па и данас доста има тога. Међутим, у нашем програму, поготово што сам ја психолог по струци и знам да дете од малих ногу мораш третирати као личност на одређеном ступњу развоја, јел' тако, тако да смо дете... Ми никад нисмо говорили: поштована децо, али смо и пре те Радовићеве поштовали децу и тако се према њима односили. То је била методологија коју смо до краја користили у „Коцкици“. Ту смо се нашли, то је заједнички став. Тако да се временом изградио један равноправан однос између деце и Бранка.

В. Ж: Како сте радили с децом на снимањима?

Б. П: Овако, кад гледаш те емисије, током година, осећа се та нека развојна линија „Коцкице“. Она је почела као потпуно документарна емисија, ишли смо по вртићима, Бранко је с њима разговарао, постављао им питања и разговарао с њима. У емисијама у којима ја још нисам била уредник, „Коцкица“ је практично била мозаичног карактера. Било је по неколико питања у току емисије, на која је Бранко одговарао, као епизоде „Шта још није измишљено“, „Шта умеш да урадиш сам“, тог типа... Е, онда сам ја увела монотематску „Коцкицу“. Значи, свака „Коцкица“ се бавила само једном темом, али на интердисциплинаран начин, о једној теми се говорило са више аспеката. И ту је она почела да добија неку другу форму, да би на крају свака „Коцкица“ прерасла у мали филм. Свакако са строго контролисаним сценаријом, али и са местима на којима је било предвиђено да деца одговарају потпуно спонтано, значи деца никад нису била тренирана и учена шта да кажу. Ми претходно разговарамо са клинцима, о одређеној теми, видимо ко шта има да каже, и онда укључимо камеру и кажемо му да то и понови. Наравно, ту је било разних анегдота... Пошто деца тог узраста често, рецимо, нарочито интелигентна деца, неће да понављају. Имали смо један незабораван случај у једном вртићу горе на Сењаку, једна малецка са кикицама, а тема је била: вашке. Нешто се појавиле вашке у вртићима и проблем васпитача је био – на њихову иницијативу смо и радили – што деца, односно њихови родитељи, неће, срамота их да кажу да им деца имају вашке, па не пријављују, и док си рек'о бритва, цео вртић добије вашке. И онда смо узели да направимо „Коцкицу“ да едукујемо и децу и родитеље, и између осталог пита Бранко клинце: „Како можемо да уништимо те вашке?“ И, сад, не знам, свако има разноразних одговора и она мала каже: „Ја кад одем код баке, она стави гас“, а то је нама био најзанимљивији одговор, сви су спомињали неки шампон, који је већ тад био популаран... а она каже њој бака стави гас, веже косу и све вашке одапну. „Супер“ кажем ја, хајде сад то понови. Укључимо камеру, она каже: „Па, вашке се најбоље униште кад се стави шампон Милинор“ Бранко каже: „Чекај, то је рекла та-и-та, понови оно што си ти рекла.“ Она опет другу причу, Бранко већ онако изнервиран каже: „Чекај, јесмо се договорили да кажеш оно за баку?“ Три пута је она рекла други одговор, и на крају јој кажемо: „Е стварно ниси другарка, најбоље си рекла оно што си прво рекла, хајде нам то

испричај. Што си таква, ево понављамо због тебе већ колико пута“ Она нас гледа бесно, каже „Добро“, крене камера и она почне „Ја кад одем код моје баке...“ ми одахнемо, мислимо да ће да каже праву ствар, а она каже: „моја бака узме бокал вина, и сипа по коси, а вашке све певају: ‘Још литар вина!’“ (смех) и наравно то смо оставили у емисији. Кад је прошло снимање ми је питамо зашто није хтела да исприча оно прво, а она каже: „Па не могу да причам два пута исту причу, како вама то није јасно.“ (смех) Таквих бисера смо имали на гомиле...

В. Ж: Како су биране теме за емисије?

Б. П: Теме сам углавном бирала ја. Наравно то после дам сценаристи, па сценариста, Бранко и ја то после дотерујемо. Онда смо ушли у фазу, како је „Коцкица“ онако потпуно заживела и нисмо могли да се одбранимо од позива, имала сам један тим васпитача који су бележили занимљива питања на њиховим тим активностима, и онда сам та питања груписала и то је чинило тему. И то је један од разлога што су клинци то тако гледали, јер су то у суштини били одговори на нека питања која су они постављали. Рецимо, вероватно се одрастао човек никад не би сетио да пита зашто се кликер котрља. Ми смо заборавили та питања, а клинци кад нешто први пут виде, кад се суоче с неком појавом, они се питају зашто то тако функционише. Највећи број тема је дошао на тај начин. Један, онако, истраживачки и тимски рад са људима који су радили с децом.

В. Ж: А на који начин су тачно бирани вртићи и деца из њих?

Б. П: Вртићи обично по позивима. Наша идеја је била да је „Коцкица“ емисија све деце, и да свако дете има осећање да сутра може бити и оно учесник „Коцкице“. Тако је и било. Где год су нас звали... ми смо прошли целу стару Југославију од Словеније до Македоније. Била нам је пракса да у току године – у почетку смо радили тридесет и две емисије годишње, па после шеснаест – да од тога бар четвртина буде негде на терену. Стално смо из емисије у емисију ишли у неки други вртић, по теренима, а принцип избора клинаца је био... па, бираш обично ону децу коју васпитачи нису ставили на списак, пошто они обично хоће да ставе „своју“ децу; то су добра, паметна, послушна деца, која нису и најпаметнија и најкомуникативнија деца. Уствари деца „проблеми“ су најкомуникативнији, ништа их није срамота, знатичељни су, радознали, хоће да кажу, имају најбоља питања, најбоље одговоре. То је било тешко савладати, али вредело је. То нам је био принцип, наравно, ту је било свега и свачега, и на крају смо одлучили да Бранко буде крив за све (смех) – васпитачи дођу на договор, па траже да ли може ово, да л може оно, пошто је изабрано тек десетак деце, од стотинак у вртићу, а ми када изаберемо само кажемо да не можемо ми да се мешамо у избор, Бранко сам бира децу... и онда тако то сасечемо...

В. Ж: Пошто је толико снимано свуда по Југославији, да ли су некада деца вођена на екскурзије, или су увек узимана локална?

Б. П: Увек локална деца. То нам је био принцип. Пишу нам деца одавде, оданде, где нам се учини да има нешто занимљиво, ми идемо.

В. Ж: Каква је технологија била на располагању за рад?

Б. П: Ми смо, богами, радили искључиво филмом. До последње емисије смо радили филмом. Телевизија је тад већ прешла у електронику али је „Коцкица“ добила статус емисије трајног карактера, која ће се реемитовати. Тако да

смо радили на филму, што је био јако дуг процес. Снимања су нам трајала око пет дана, па онда пет дана у монтажи, тако да је за једну емисију, само физички требало петнаестак дана.

В. Ж: Колика је била екипа?

Б. П: Била је онако комплетна екипа, од основних стубова: сниматеља, тонца, асистента, па до асистента режије, шминкера, костимографа, сценографа. Без комплетне екипе за играну структуру нисмо могли.

В. Ж: Какав је био рад са познатим личностима?

Б. П: Имали смо једну фазу када смо имали скоро редовно госте. И то су наравно биле личности занимљиве за децу: балерине, глумци, композитори, сликари... Ко је год био у тренду у том тренутку, и зависно од теме, свакако... И сонгове су нам писали неки од најпознатијих писаца: Љуба Ршум (*Љубивоје Ршумовић*, В. Ж.), Душко Радовић, Лукић (*Драган*, В. Ж.), и Мома (*Момчило*, В. Ж.) Ковачевић који је написао и већину сценарија. Све што смо радили, радили смо с првом лигом.

В. Ж: Да ли је икада било рекламе?

Б. П: Не, није ни било потребе. Ми смо се рекламирали квалитетом. Најбоља реклама... То и није стил Школског програма, ми немамо право на рекламу током емисије па ни овако... просто, квалитет „Коцкице“ је био пролазна карта за све што нам треба. Стално су биле критике у новинама, оцене, прављене су анализе успеха „Коцкице“, зашто толико дуго траје... Тако да смо стално били на новинским ступцима. Радили смо неколико сликовница са садржајима епизода, где је само емисија преточена у други медиј. И данас постоји „Коцкица“ кроз једну позоришну представу код Бранка. Иначе, скоро све моје серије су имале... биле су преточене у књигу или позоришну представу. И „Коларићу-панићу“ и „Шешир без дна“... То су просто серије таквог значаја и карактера да су увек биле познате и без рекламе.

В. Ж: Да ли је „Коцкица“ добијала награде?

Б. П: Овако: прва награда коју смо добили је била у Порторожу, и то је Бранко добио за водитељство, то је било чим смо кренули, ја мислим, седамдесет шесте године. Затим смо добили ту највећу светску награду у Јапану, то је практично Оскар за образовање, Prix Japon, практично највећа светска награда за едукацију. То је било седамдесет девете године за емисију „Теку, теку капи течне.“ И после тога нисмо ни слали на фестивале, кад смо већ добили највреднију награду. Добила сам ја после на неком фестивалу за сценарио, за еколошке теме, на Копаонику, еколошки неки фестивал... и ја сам понекад писала сценарије кад је стиска па не стигне Ковке (*Момчило Ковачевић*, В. Ж.) да уради текст...

В. Ж: У вези се сценаријима, да ли је било елемената некакве идеолошке индоктринације у „Коцкици“?

Б. П: У темама емисије? Ми смо, на пример, имали позив да идемо на Брионе, Јованка (*Броз*, В. Ж.) нас је звала... Али нисмо ишли; ми смо се трудили да у нашој емисији нема ништа што је везано за политику, нисмо обрађивали празнике, осим једном, била је епизода „Рођендан Републике“, да, тај двадесет девети смо радили... и то је ваљда једини празник који смо као емисија обрадили. И имали смо једну емисију „Братство и јединство“, која је по свему

била јединствена. Наравно, није се звала „Братство и јединство“ звала се „Сви на море.“ Радили смо у Биограду. Бранко је имао свој катамаран у Биограду. У то време се стварно могло све урадити што се хтелo, а имало је примедби како радимо у лошим условима... у односу на данашње... У сваком случају, купили смо клинце, из сваке републике по једно дете, и ишли смо заједно на море. Из Македоније, из Скопља је дошло једно дете из вртића у којем смо радили, у ношњи македонској, дошло на аеродром, ми га дочекамо па идемо даље. Затим смо ишли у Босну, ту сачекамо Словенца, Хрвата, па кренемо доле сви у Биоград. То је била једна сјајна емисија, забавна, наравно, у којој ништа није директно, никад нисмо ништа прстом у око... најбоље су оне поруке које нису директне... Ето то је на пример нешто што би се могло назвати идеологијом... Има још нешто занимљиво: на Косову, кад су кренуле први пут косовске демонстрације, ми смо радили „Коцкицу“ у Приштини. И, нико, из Београда, из Србије... све су дочекивали на нож. Екипа Студија Б, ја мислим, разбили су им кола кад су одлазили... Ми смо тамо били пет дана и нико нас није дирао. Тамо је и тад био однос да је више албанске деце, него наше, али то је неважно, клинци су лудели за „Коцкицом“ одакле год да су били, и, овај, ми смо ваљда једна од последњих „наших“ емисија снимљених тамо... Исто је било и са Плитвицама, деведесет прве... Знам да је Ковке говорио: „Јесте луди? Где ћете тамо?“. Они су звали, рекли да нема никаквих проблема, да неће ништа да нам фали, и онда одлучимо да хоћемо; одемо, направимо једну чаробну „Коцкицу“, са дивном музиком, и чим смо отишли, онда је кренуло растурање... Ја мислим да је било око десетак дана. И још смо имали пех... ја не памтим да смо икад остали дуже због лошег времена, и у Плитвицама нас је баш ухватило лоше време, па смо продужили два дана снимање, и остали смо тамо око десет дана. И чим смо отишли, почело је. Тад су нам већ васпитачи причали у смислу коришћења језика... Тад су већ заменили, није вртић него не знам шта. И све тако... Да, и после кад је Туђман рекао да неће да „Коцкица“ учи његову децу српски. Тиме је признао и колико је била популарна, кад се и, како је рекао, његова деца васпитавају на „Коцкици“. Сви клинци са наших бивших простора су се на томе васпитавали.

В. Ж: Да, читао сам да у Истри један клуб организује сваког двадесет петог у месецу Дан младости, односно екс-Ју вече, где између осталог пуштају и „Коцкицу“.

Б. П: Да, увек је била популарна... Један од мени најузбудљивијих тренутака у животу је био на Платоу, на страну и награде и осећање на снимањима да радиш праву ствар... за време демонстрација да студенти на Платоу певају „Gaudeamus igitur“ и певају „Коцкицу“! Тад сам баш онако ридала... (смех) Стварно смо уложили живот у нешто велико, нешто што вреди...

В. Ж: Зашто се престало са снимањем „Коцкице“?

Б. П: Па, кренула су у ствари лоша времена, променио се руководећи тим, услови су бивали све лошији и лошији и ми смо прекинули са намером да траје годину-две дана. То смо иначе радили... Осамдесет друге смо тако исто направили годину дана паузе. Имали смо потребу да се одморимо да преиспитамо концепт, да видимо да ли треба нешто мењати. Ја сам тад, сећам се, ишла код Душка Радовића и питам га да ли треба нешто да мењам, шта он мисли... И он је рекао... Морам само једну дигресију... Ја улазим на врата, а он пита: „Кол’ко имаш деце?“ Ја кажем: „Двоје.“ „Хоћеш да правиш још?“ „Још

једно.“ „Добро, онда ћемо да причамо.“ Баш је био слатак! (смех) И после каже: „Зашто људи хоће да мењају нешто што је добро? „Коцкица“ је нешто најбоље што се телевизији десило. Ништа не треба да мењате.“ У суштини, ништа нисмо ни мењали, већ смо просто усавршавали „Коцкицу“. Сваки следећи циклус је имао по неку новину, али основни концепт нисмо мењали. О свачему смо причали у „Коцкици“: о смрти, о животу, „Коцкица“ је доказ да се са клинцима може о свему причати, само зависи од нивоа информација које им дајеш, нивоа објашњења које им дајеш, што се тема тиче, о свему може са децом разговарати... Само је одговор прилагођен њиховом узрасту.

В. Ж: Чуо сам да ће се „Коцкица“ опет снимати. Да ли је то тачно?

Б. П: Да. Већ сутра треба да се видим с Ковкетом да се договоримо око тема за сценарија. Радићемо овај пут шеснаест епизода, овај пут све електроником. Снимања би требало да почну ове године. Ето... нашло се новца и воље да се један овакав пројекат настави, што је јако добро. Наравно, надамо се успеху (смех).

Прилог 4. Интервју са Момчилом Ковачевићем⁵⁴

Владимир Живановић: Како сте почели да радите сценарија за емисију „Коцка, коцка, коцкица“?

Момчило Ковачевић: Позвао ме је редитељ, да покушам да направим једну епизоду, и то се уредништву, Бранку (*Бранислав Милићевић*, В. Ж.) и редитељу допало. Серију је до тог тренутка писао и режирао мој професор Ђокић (*Љубиша*, В. Ж.), и било је, овако, врло клизав терен како наставити писање, односно, како наследити професора. Ја сам ишао код професора и тражио сам дозволу да ја то радим. Бранко је сматрао да мој професор Ђокић старовременски пише, класичне документарце. Мој текст је нешто... модернији начин размишљања. Наравно, професор Ђокић је размислио и рекао „да“. Ја сам га замолио да ме чак и упуту у неке ствари око... јер он је започео писање „Коцкица“. Имао сам ту срећу да сам на другој години, заправо крајем прве године, почео да пишем за серију „Коцка, коцка, коцкица“. Написао сам укупно сто и, ваљда, двадесет и седам „Коцкица“. Значи, од прве године то радим, некако је кренуло само од себе, и ишло...

В. Ж: Шта је за вас било битно приликом писања сценарија за „Коцкицу“?

М. К: У „Коцкици“ је битно то што има своје условности. Те условности су следеће: да се ради са предшколском децом, да емисија мора бити едукативна, да буде документарно-играна, и, разуме се, да буде пријемчива за децу. Овај, најважније је било издржати. То је било најважније кад треба да се напише свака следећа „Коцкица“, а ви, рецимо, већ имате шездесет „Коцкица“ иза себе. Треба смислити нове дијалоге, који нису исти као претходни, и нешто што би било ново и интересантно деци, а да се не понавља. Основне ствари за текст су биле у томе да се пронађу духовитости на које би деца реаговала, али подједнако и њихови родитељи, јер сви смо ми помало деца... Да се стекне популарност морате свима да се допаднете.

⁵⁴ Момчило Ковачевић (1949), драматург, дугогодишњи сценариста „Коцкице“. У даљем тексту: М. К. Интервју вођен 23. септембра 2004. године, у Београду.

В. Ж: Како сте писали сценарија за епизоде у којима су учествовале познате личности?

М. К: Прво бих поразговарао са њима, договорио се са Бранком и уредништвом а затим то синхронизовао и усклађивао са децом.

В. Ж: Ко је био задужен за избор тема?

М. К: Па, теме су се бирале, како да кажем, као тим смо их бирали. Најпре имамо један истраживачки део, то су школски психолози и уредница Бисерка Пејовић. То је био први ниво, ту се одаберу теме. Обично васпитачи и педагози знају шта то децу интересује. И онда сад у договору са писцем односно сценаристом и са Бранком, који је био главни водитељ, бирамо које су то најинтересантније теме, односно теме које би биле интересантне за децу. Више него неке друге. Е, сад, како се „Коцкица“ продужавала онда смо на крају све теме које децу интересују обрадили! Чак смо имали тему: шта је то Скупштина Србије? Па су деца ишла да виде како све то функционише. А увек смо имали и теме које су биле тог тренутка, да кажемо, табу теме за ту децу, сексуално образовање на пример, или рецимо хендикепирану децу, као у епизоди „Тоза и коза“. „Коцкица“ се није либила да се бави свим темама. Од научних до тих, најпроблематичнијих тема, као што су дефектна деца, добро, секс, то мање-више, проблем екологије и слично.

В. Ж: Да ли је емисија била осмишљена за популаризацију науке?

М. К: Јесте, али основно за „Коцкицу“ је да буде опште едукативна. Свака емисија мора децу нечему да научи, или бар да их упуту, или заинтересује за ту тему. Сама деца, њих интересује игра, и код „Коцкице“ је основни проблем колико можете да држите пажњу детету кад кроз игру покушавате нечему да га научите. И ту деца не могу да издрже више од два сата снимања. Емисија, као таква, дечија пажња траје двадесет, двадесет пет минута. Значи, све што додате, мора бити веома, веома атрактивно да би децу заинтересовало да гледају даље. Епизоде су трајале максимално пола сата, са шпицом, убаци се понеки сонг, и тако се направи емисија.

В. Ж: Како и где су снимане епизоде?

М. К: У почетку, цела емисија се снимала у студију. Значи, првих, рецимо, тридесет, четрдесет, су углавном биле студијске, у затвореном простору, или простор вртића у вр' главе, али касније се схватило да „Коцкица“ мора да се модернизује, да изађе. Не само да изађе из студија, него изађе и из вртића. И не само то, него да гостује по целој Југославији. Јер су то емисије које су гледала сва деца у свим вртићима у ондашњој Југославији. Ми смо имали задатак да направимо баланс између емисија које се снимају у Београду и емисија које се снимају широм Југославије. И отприлике то је било негде fifty-fifty док је било више пара, а кад је било мање пара, крајем осамдесетих, онда смо радили у Београду две трећине, а једну трећину на гостовању.

В. Ж: Како је изгледао рад са децом?

М. К: Е, сад, суштина сваке „Коцкице“ је и била у томе што је Бранко морао силну енергију да утроши на рад с том децом. Прво да од групе деце, њих око тридесет, треба пронаћи оне са којима је могуће комуницирати. Треба извршити селекцију, значи тријажу, па кад би извршио тријажу... шта је уствари ту био проблем: најбољи за учествовање у емисији су обично они најнемирнији,

и праве срања, што се каже... И ту исту децу је, у току снимања емисије, које је трајало, док смо имали пара, по седам дана, требало навести да што више учествују. Значи, ту је Бранко један од најважнијих шрафова те наше „Коцкице“ и он је добрим делом заслужан за популарност емисије.

В. Ж: Да ли је Бранков имиџ у емисији његова лична креација, или је то био претходно установљени оквир за рад?

М. К: Углавном његова креација. Што се више радила серија, то је Бранко правио корекције, док није направио тај свој имиџ који су деца прихватила. И то је био и остао Бранко Коцкица – карирана кошуља, фармерке, патике, и начин обраћања: моји другари, ми смо једнаки, све радимо заједно... Сваки водитељ одабере неки своји имиџ која се наметне. Он се наметнуо на тај начин и то се показало врло успешно. Цела та прича о „Коцкици“ је да ми идемо у сусрет деци, а не да деца на нас гледају као на нешто недодирљиво и нешто што је ван њих. Што смо били ближи деци, то су емисије биле успешније.

В. Ж: Знате ли ви нешто о томе који је био начин за бирање вртића који ће учествовати у снимању?

М. К: Ми смо најрадије одлазили кад нам пошаљу писмо: ми смо одатле, мислимо да би било интересно да код нас снимите једну „Коцкицу“, ми имамо ово и оно; и ми видимо да има свега, одемо тамо, нађемо се, договоримо, а онда и снимимо. И у најмања места смо ми ишли, што се у емисијама и види. То је онако изненађујуће за људе. Али увек смо снимали са децом из тог места, јер што год се дешава у том месту, деца то знају, није им ништа непознато, између осталог и зато што је било потребно направити да оно што је занимљиво локално буде универзално. Рецимо, ми смо снимали „Коцкице“ које су биле војне природе. Рецимо: деца подморнице. То смо снимали у луци Лора. Али и ту су учествовала опет деца вртића где су одлазила деца војних старешина, деца којима то није било страно. Били смо и са пилотима, тенкистима, са граничарима, обрађивали смо сва занимања...

В. Ж: Да ли је „Коцкица“ била популарна и ван Србије?

М. К: Била је популарна у целој бившој Југославији. Ми смо „Коцкицу“ снимали и у Словенији, и у Истри и на Цетињу, у Охриду, Крушеву, Сарајеву. Последње гостовање „Коцкице“ је било у Хрватској, на Плитвицама, уочи рата, и то је последња емисија снимљена ван територије данашње Црне Горе и Србије, или Србије и Црне Горе, како год... Снимљена је петнаест дана пре почетка рата, који је и започео сукобом на Плитвицама. Постоји један куриозитет у вези с тим. Кад су се Хрвати одвојили, дошло је и до напада на „Коцкицу“ зато што је била јако популарна емисија у Хрватској. Они су нашли за сходно да Бранка прогласе „највећим непријатељем хрватске деце“, јер, пошто се у Коцкици говорило екавски, тиме се као хрватској деци намеће српски језик. Био је један огроман чланак објављен, да ли је био некакав Вјесников недељни додатак, шта ли већ... То говори колико је „Коцкица“ била популарна.

В. Ж: Имам и једно питање које је условљено данашњим негативним ставом према бившој Југославији, наиме, да ли је у серији било елемената идеолошке индоктринације у било ком виду?

М. К: У серији? Не могу да се сетим да ли је било икакве индоктринације, ми смо се бавили искључиво конкретним стварима... изузев ако

смо посећивали, на пример, музеј Револуције у посети Ужицу, и тамо је музеј Ужичке републике. Уколико је то индоктринација, онда је то то... Ми смо у оквиру емисије, која се бавила историјом посвећивали пажњу историји места. Ако смо снимали на Тјентишту или у Крушеву – Крушевска република, Гоце Делчев, Питу Гули... Сваки град има своје историјске репере, на пример у Крушевцу се говорило о кнезу Лазару, трте-мрте... У ком год граду смо били, они су имали нешто интересантно да прикажу. А деца су већ била индоктринирана и упозната с тиме од стране својих педагога, који су то имали као обавезно у својим програмима. Увек смо радили са предшколским групама које су то већ све прошле и деца су знала о историји. Значи, то је све било у оквиру њиховог програма.